

LATEX ALERGIJA U STOMATOLOGIJI

Latex alergija danas je poznata kao ozbiljan medicinski problem koji pogađa zdravstvene radnike, ali i širu populaciju. Od 1980.-ih incidencija manifestacije alergijskih promjena je u stalnom porastu i za zdravstvene djelatnike ona iznosi gotovo 17%, a za širu populaciju 2%. Sama važnost latex alergije se očituje po izloženosti populacije alergenu i istovremeno neprepoznavanje simptoma ili njihovih uzroka. Važno je naglasiti da su osobe s alergijskom dijatezom predisponirane za razvoj bolesti. Porast pojavnosti alergije tumači se kao posljedica zaštite od zaraznih bolesti i prijenosa HIV virusa nošenjem latex rukavica.

ŠTO JE LATEX?

Termin latex se odnosi na prirodnu supstancu, sastojak drva kaučukovca *Havea brasiliensis*, čiji je biljni sok, translucetna mliječno bijela tekućina, supstrat za dobivanje latexa. Zarezivanjem kultiviranih stabala dobiva se sirovina koja se dalje prerađuje i centrifugira dok se ne dobije koncentrat čestica gume i proteina-baza za proizvodnju rukavica. Latex su prvi otkrili Britanci sredinom 18. st. ali do 1960. god. nije postigao veću ekonomsku ni praktičnu važnost. Popularnost latexa naglo je porasla u 1980.-ima jer je on izvrsna zaštitna barijera za HIV, ali i zbog njegove izrazite izdržljivosti. Može se rastegnuti 5 puta više od originalnih dimenzija bez da se plastično deformira što je vrlo važno za stomatologe jer upravo to svojstvo im omogućava ugodno nošenje rukavica uz najbolju moguću očuvanost taktilnog osjeta i manualne spretnosti za vrijeme zahvata.

Danas mnogi dentalni proizvodi, pored kirurških rukavica, sadrže latex - gumene plahtice za koferdam, gutaperka štapići, stoperi u karpulama za anesteziju, kirurške maske, ortodontski materijali, materijali za otiske, plastične čaše, sisaljke, prekrivači za jednokratnu upotrebu, posude za miješanje plastičnih masa,

adhezivi, ali i predmeti s kojima se susrećemo u svakodnevnom životu - baloni, kondomi, gumice za brisanje, igračke. To čini sve ljude izloženima ovom potencijalnom alergenu.

Ekcem ruku uzrokovan alergijom na latex

ŠTO JE LATEX ALERGIJA?

Latex alergija je alergija na proteine biljnog soka kaučukovca *Havea brasiliensis* koji se nalaze u latex proizvodima i rezultat je ponavljano izlaganja kože tom potencijalnom alergenu. Proteini su topljivi u vodi pa mokra koža u kontaktu s latex-

om može voditi alergijskom odgovoru. Količina i vrijeme izloženosti potrebni da izazovu senzibilizaciju ili alergijsku reakciju je nepoznata, ali je sigurno da učestaliji kontakt s latex proteinima povećava rizik razvoja alergijskih simptoma. U samim rukavicama postoji oko 256 različitih proteina, i istraživači uporno pokušavaju identificirati one proteine ili grupe proteina koji su odgovorni za senzibilizaciju. U senzibiliziranih osoba simptomi obično počinju nekoliko minuta nakon kontakta, no mogu se javiti i satima kasnije. Jačina reakcije varira od blagih: eritem kože, osip, svrbež, bolni

Latex alergija danas je poznata kao ozbiljan medicinski problem koji pogađa zdravstvene radnike, ali i širu populaciju.

žuljevi, ulceracije i težih kao što su rinitis, oteknuće usnica i jezika uz svrbež oko usta, konjuktivitis, grebanje u grlu, napade kašlja, dispnea, astma, angioedem, urtikarija, a rijetko i po život opasan anafilaktički sok. Neke studije ističu da je za težinu manifestacije bilo kojeg oblika alergijske reakcije važno vrijeme i učestalost izloženosti.

Kontakt putem kože nije jedini način ekspozicije

latex proteinima; puder koji se obično koristi za oblaganje rukavica apsorbira latex proteine. Pri skidanju rukavica čestice pudera s vezanim antigenom prelaze u aerosol i mogu se zadržati u zraku 12 sati i recirkulirati uslijed zračnih strujanja. Kontinuirana izloženost takvom okolišu tj. udisanje alergena može prouzročiti reakcije nalik astmi s poteškoćama u disanju, kašljem, svrbežom grla, boli u prsima, umorom, vrtoglavicom, padom krvnog tlaka, rinitisom i konjuktivitisom. Često se ti simptomi povezuju s drugim bolestima. Pacijenti u dodir s latexom dolaze udisanjem proteina u aerosolu, kad su im oralna tkiva u direktnom kontaktu s latex proizvodima, puder iz rukavica pogađa kožu i oči, kontakt s instrumentima koji su bili manipulirani rukavicama, preko latex

b) osobe izložene na radnom mjestu-zdravstveni radnici, radnici u industriji gume, kućanice...

Za sve navedene skupine preporučeno je pregled liječnika s uzimanjem iscrpne anamneze i u slučaju postojanja simptoma, izvođenje laboratorijskih testova - skin-prick testiranje, intradermalno testiranje, mjerenje specifičnih IgE u krvi.

KAKO SE ZAŠTITITI?

Rano otkrivanje simptoma, smanjenje ekspozicije latexu i pridržavanje medicinskih savjeta su važni da bi se spriječile dugoročne posljedice po zdravlje. Kad se ustanovi alergija na latex potrebno je provoditi specijalne mjere opreza. Određeni lijekovi mogu reducirati simptome alergije, ali potpuno izbjegavanje latexa, premda teško, je najefektivniji pristup. Treba poduzeti slijedeće korake za zaštitu na radnom mjestu:

- koristiti non-latex rukavice za aktivnosti koje ne dovode u dodir s infekcioznom materijalom

- kod rukovanja infekcioznom materijalom preporučuju se vinilne ili nitrilne rukavice ili latex rukavice bez pudera s niskim sadržajem proteina (tzv. Hypoallergenic latex gloves ne reduciraju rizik od latex alergije, ali djeluju na alergijski kontaktni dermatitis uzrokovan kemijskim aditivima)

- ako se koriste latex rukavice, ne koristiti kreme za ruke na uljnoj bazi ili losione

- poslije upotrebe rukavica, ruke temeljito oprati blagim sapunom i dobro posušiti

- mjesta gdje se nose latex rukavice trebaju se često čistiti i prozračivati da se ukloni latex prašina

- za alergične pacijente pribaviti non-latex pribor ili koristiti premedikaciju anti-

histaminicima i kortikosteroidima

- dobro se educirati, naučiti prepoznati simptome i potražiti pomoć liječnika

Iako je pojavnost alergije relativno neprepoznata i zanemariavana, statistički podaci govore da je neizbježna njena prevalencija u populaciji i među medicinskim osobljem. U svrhu unapređenja liječničke prakse i života uopće nužno je biti svjestan rizika te prevenirati moguće incidente, adekvatno zaštititi sve ugrožene u populaciji i potražiti liječničku pomoć.

Gordana Žižić

Iako je pojavnost alergije relativno neprepoznata i zanemariavana, statistički podaci govore da je neizbježna njena prevalencija u populaciji i među medicinskim osobljem.

prašine na površinama ordinacije.

Osoblje je ugroženo udisanjem aerosola, direktnim kontaktom s rukavicama, latex puderom na koži, kosi ili u očima, latex prašinom u ordinaciji i kući donesenom odjećom i obućom.

Osim latex alergije postoje i drugi tipovi reakcija na latex proizvode. Najčešće je to iritantni kontaktni dermatitis čiji simptomi se javljaju 12-24 sata nakon kontakta s rukavicama ili koferdamom. Karakterističan je eritem tkiva, pucanje epidermisa, fisuriranje i svrbež. Reakcija se uglavnom zadržava u tkivima i nestaje uklanjanjem alergena. Smatra se da je uzrokovana kemijskim aditivima proizvodnog procesa i poznata je kao ekcem ruku (Slika 1.) zdravstvenih radnika i kontaktni stomatitis kod nošenja ortodontskih naprava.

Rukavice bez latexa (desno) i sa latexom (lijevo)

RIZIČNE SKUPINE

S obzirom na uzrok nastanka same alergije, bolesnici se mogu kategorizirati u dvije skupine visokog rizika:

a) pacijenti s alergijskom dijatezom (atopijska konstytucija), ponavljanom urinarnom kateterizacijom, defektom neuralne cijevi, traumom kralježničke moždine, urogenitalnim malformacijama, i oni podvrgnuti velikom broju kirurških zahvata

